

Ziemiańska jako soczewka świata lat międzywojennych

WIEDZA W PIGUŁCE

Cukiernia Ziemiańska – zwana nieoficjalnie Małą Ziemiańską znajdowała się przy ul. Mazowieckiej 12, w tej samej kamienicy co księgarnia Jakuba Mortkowicza i antykwariat Antoniego Merlińskiego. Była jedną z licznych filii „dużej” Ziemiańskiej mieszczącej się przy pl. Dąbrowskiego 8. Założona tuż po zakończeniu I wojny światowej przez Karola Albrechta i Jana Skępskiego, miała być schronieniem dla początkujących artystów.

Kariera Małej Ziemiańskiej rozpoczęła się w 1919 r., po upadku kawiarni Pod Picadorem z kabaretem Picador, prowadzonej przy Nowym Świecie przez awangardowych literatów skupionych w kręgach Skamandra i futurystów. Po plajcie skamandryci, poróżnieni wkrótce z futurystami, doszli do wniosku, iż znacznie przyjemniej jest przesiadywać w knajpce, niż prowadzić własną i przenieśli na Mazowiecką. Z czasem dorobili się własnego stolika na półpiętrze (cukiernia zajmowała dwie kondygnacje), gdzie bynajmniej nie oddawali się działalności artystycznej, a jedynie niekończącym się dyskusjom przy przepysznych ciastkach, z których lokal zasłynął w całym mieście. Dyskusje te były, rzecz jasna, ostro „zakrapiane” i wspomagane obfitymi posiłkami podawanymi w sąsiedztwie, U Wróbla. Przedwojenne cukiernie i kawiarnie Warszawy często pełniły rolę salonów literackich, artystycznych czy poetyckich. W określonych godzinach (począwszy od południa) trudno było znaleźć w nich wolne miejsce, ponieważ wielu warszawian przychodziło tylko po to, aby otrzeć się o powszechnie znane i czczone osobistości, także literatów. Stałymi bywalcami byli Jan Lechoń, Antoni Słonimski, Julian Tuwim i Kazimierz Wierzyński, do których często dołączał Tadeusz Żeleński-Boy i legendarny Franciszek Fiszer – kawiarniany filozof znany z genialnych powiedzonek, obżarstwa i opilstwa, a także z tego, że nigdy niczego nie napisał, przejechał rodowy majątek i żył potem na koszt przyjaciół. Od stolika na parterze zajmowanego przez czołowych polityków obozu piłsudczykowski (tu bywalcami byli m.in. Józef Beck i Walery Sławek) przenosił się chętnie na półpiętro gen. Bolesław Wieniawa-Długoszowski, bohater licznych skandali i anegdot, rozmiłowany w życiu warszawskiej bohemy. Zglądali do Małej Ziemiańskiej dziennikarze oraz gwiazdy teatru i kina, a artyści malarze zabiegali o możliwość udekorowania ścian cukierni.

Przejawem nowoczesności były obrotowe drzwi wejściowe oraz telefony na stolikach. Wieczorami, do pierwszej w nocy, przygrywała orkiestra Henryka Golda albo odbywały się spektakle teatrzyków rewiowych (np. w latach 1925–1927 Perskie Oko z rewelacyjną Zulą Pogorzelską). Po przewrocie majowym 1926 roku serdeczna komitywa świata artystyczno-literackiego z cywilnymi i mundurowymi politykami nie utrzymała się; był to początek końca kariery Małej Ziemiańskiej, która do początku lat 30. opustoszała.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Lekcja może stanowić atrakcyjny wstęp do rozważań nad literaturą dwudziestolecia międzywojennego, gdyż przybliży świat artystyczny i kulturę tamtych lat. Uczestnicy i uczestniczki poznają historię kawiarni Mała Ziemiańska, anegdoty z nią związane, a następnie tworzą memy obrazujące te anegdoty.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- przygotowują materiał graficzny ilustrujący anegdotę;
- potrafią planować (samodzielnie i w grupie) działania związane z przetwarzaniem treści oraz podejmować spontaniczną aktywność związaną z remiksowaniem;
- rozumieją znaczenie kawiarni warszawskiej jako ośrodka kultury w dwudziestoleciu międzywojennym;
- lokalizują kawiarnię Mała Ziemiańska, potrafią wskazać ją na mapie;
- w sposób anegdotyczny opowiadają o życiu kulturalnym stolicy lat dwudziestych i trzydziestych.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 15 min

Forma: miniwykład osoby prowadzącej

Pomoce: **materiał pomocniczy**
"Przedwojenne Śródmieście".

Opowiedz o znanych postaciach literatury i kultury dwudziestolecia międzywojennego, a następnie pokaż na mapie Warszawy jedno z najbardziej znanych miejsc tego okresu – kawiarnię Mała Ziemiańska przy ulicy Mazowieckiej. Opowiedz o bywalcach lokalu, wnętrzu i legendzie tego miejsca (patrz: wiedza w pigułce). Możesz też opowiedzieć o przedwojennym Śródmieściu Warszawy, skorzystaj z **materiału pomocniczego "Przedwojenne Śródmieście"**.

2.

Czas: 15 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: **karta pracy "Anegdoty o Fiszerze"**, komputery z dostępem do internetu.

Następnie podziel klasę na grupy. Każdej z nich wręcz tekst anegdoty z książki **Na rogu świata i nieskończoności** Romana Lotha – **karta pracy "Anegdoty o Fiszerze"**. Zadaniem grup jest odnalezienie obrazków lub zdjęć, które staną się bazą do stworzenia memów. Memy muszą zawierać również tekst, który razem ze zdjęciem stanowił będzie ilustrację anegdoty.

3.

Czas: 15 min

Forma: prezentacja

Prezentacja pracy grupowej – przedstawiciele grup opowiadają anegdoty i przedstawiają wyniki swoich prac.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- znają historię kawiarni Mała Ziemiańska?
- znają środowisko artystyczne dwudziestolecia międzywojennego?
- potrafią stworzyć memy ilustrujące anegdoty tamtego okresu?

Opcje dodatkowe

Jeżeli masz więcej czasu, opowiedz, kim był Franciszek Fiszer.

MATERIAŁY

- materiał pomocniczy "Przedwojenne Śródmieście",
- karta pracy "Anegdoty o Fiszerze".

ZADANIE DLA UCZNIA

Znajdź i zgromadź informacje na temat innej, ważnej kawiarni dwudziestolecia międzywojennego **Pod Picadorem**.

SŁOWNICZEK

- **mem**: najczęściej zdjęcie lub inna forma grafiki wraz z podpisem; memy rozpowszechniane są głównie w mediach społecznościowych.

CZYTELNIA

- Mencwel Jan, Wiśniewski Jan, Żółtowski Jan, Stolik zarezerwowany, Pracownia Ba-dań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa 2011
- Loth Roman (oprac.), **Na rogu świata i nieskończoności**, PIW, Warszawa 1985

Tekst: Jarosław Zieliński, scenariusz: Małgorzata Bazan, konsultacja merytoryczna: Jarosław Zieliński. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/ziemianska-jako-soczewka-swiata-lat-miedzywojennych/>.

Publikację finansuje m. st. Warszawa

Podstawa programowa:

Język polski, IV poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Informatyka, IV poziom edukacyjny

Treści nauczania

Opracowywanie informacji za pomocą komputera, w tym: rysunków, tekstów, danych liczbowych, animacji, prezentacji multimedialnych i filmów.